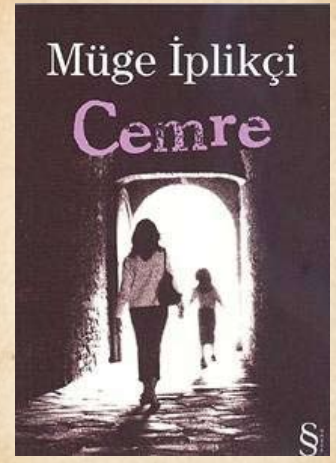

Cemre

Cumhuriyet Kitap eki

Asuman Kafaoğlu-Büke

Müge İplikçi'nin "Cemre" adlı yeni romanı, büyümeye direnen Yıldız adında bir kız çocuğunu anlatarak başlıyor. İplikçi, kitabında farklı simgeleri yineleyerek romana bütünlük kazandırmış. Bunların başında, kadın kahramanların çoğunun su cemresinin düştüğü gün doğmaları geliyor.

Bir kahramana neden yakınlık duyarız? Hollywood filmlerinde, kahraman kötü adamları "haklamadan" önce, mutlaka büyük haksızlığa uğrar ya da fena halde dayak yer. Sonunda uğradığı haksızlıklara karşı direnmesi içimizde sevinç yaratır. Hakarete ya da haksızlığa uğrayan, iftira edilen ile bir çeşit özdeşleştiririz kendimizi.

Masal kahramanları için hissettiğimiz de farklı değildir. Kulkedisinin ağır yaşam koşulları, dışlanması, hor görülmesi içimizde acıma hissi uyandırır. Masallar böyle şekillenir içimizde. Haksızlığa uğradığını düşünen çocuk, masallarla avunur.

BİR MASAL KAHRAMANI

Müge İplikçi'nin "Cemre" adlı yeni yayımlanan romanı, büyümeye direnen Yıldız adında bir kız çocuğunu anlatarak başlıyor. Romanın ilk bölümünde ona bir masal anlatılıyor. Masalda görkemli Topkapı Sarayı'nın haremde cariye olarak yaşayan Nimet adlı bir kızın hikâyesini dinliyor Yıldız. Hiçbir büyük harfin kullanılmadığı masal şöyle anlatılıyor: "kendi kaderine eş birini seveceğine tutmuş şehzadenin ta kendisini sevmiş nimet adlı bedbaht. onu kıskanan öbür cariyeler iftira atmışlar ona. o sıra aynalı kolyesi kayıpmış şehzadenin geleceği gösteren, müstahakına sonsuzluğu ve olanaksız vaat eden hünkâr babasının Şam'dan getirdiği sedef işlemeli, aynalı bir kolye. Demişler ki tam sırası iftiranın, demişler ki al işte şehzadem geleceğinin aynasını bu çaldı. o nimettir... her derdin belası nimet." Bu acı iftira karşısında, şehzadenin de iftiraya inanması üzerine "işte o gün atmış kendini harem içindeki havuza nimet." Geride bıraktığı intihar mektubunda "şu üç günlük dünyada beş kuruşluk ayna için beni hırsız tuttular buna yanmam, senin onlara kanmana yanarım şehzadem" diye yazmış. Roman boyunca eskinin bu masalı hem öyküyü şekillendirir hem de Yıldız'ın hayatını. Farklı yıllarda ve farklı coğrafyalarda Nimet adında genç kızların kaderi hep bu masala bağlanır. Haksızlığa uğrayan genç Nimet'ler, masumiyeti simgelerler. Çok sayıda Nimet çıkar romanda karşımıza (ya da Yıldız'ın karşısına) ve hepsi sonunda doğalarında var olan su ile bütünleşirler.

SU

Müge İplikçi "Cemre"de farklı simgeleri yineleyerek romana bütünlük kazandırmış. Bunların başında, kadın kahramanların çoğunun su cemresinin düştüğü gün doğmaları geliyor. Su, özel bir anlam taşıyor romanda. İlk başta masalda anlatılan Nimet'in kendini harem küçük havuzunda boğmasıyla su teması giriyor romana. Daha sonra Seine nehrine kendini atan ya da ağabeyi tarafından ölmüş sanılan Nimet'in belediyenin önündeki havuza atılması ya da boğaz sularına cesedi atılan bir başka Nimet'in kıyıya vurması vb... Bu olaylar 90'lı yıllarda, 2000'li yıllarda ya da çok daha önce 70'li yıllarda geçiyor ama hepsinin kaderi aynı, hepsi masumiyeti simgeleyen bu genç kadınlar ölümleri için aynı yolu seçiyorlar. Ayrıca roman boyunca neredeyse hiç durmadan yağmur yağıyor. Yağmur, suyun yansıtıcı özelliği gibi bir ayna oluşturuyor. Yazar ilk başta anlattığı masaldaki diğer simgeleri de roman içine hep yerleştirmiş. Masalda anlatılan aynalı kolye tüm roman kahramanlarını birbirlerine bağlayan unsurların başında geliyor. Ayrıca aynanın Şam'dan getirilmiş olması da Suriye'nin ve Şam'ın başka biçimlerde metinde yer almalarına yarıyor. Bu bazen Şam

fistiği, bazen Suriye ile Türkiye'nin politik ilişkileri şeklinde değişiyor ama yazar bir tek hayatı anlatırken, tüm hayatları onun içinde yer alacak şekle sokuyor.

AMCA-BABA

Romanda anlatılan onca kadın kahramanın öyküsü merkeze yerleştirilmişken, erkek karakterler bir bakıma var ile yok arasında beliriyorlar. Baba figürü genelde, olmayan bir baba yerine konulmuş yedek babalar ya da romanda dendiği gibi amca-babalar. Bu babalar despot değil, çok fazla gereksinim duyulan babanın yerine konmuş kişiler fakat kötü olmamalarına rağmen romandan bir şeylerin eksik olduğu izlenimi ediniyoruz.

Babalar olumsuz anlatılmasa da, erkekler genelde pek olumlu değil roman boyunca. Aslında erkeklerden çok erkekliğin kendini ifade ediş biçiminin altını çiziyor yazar. Töre cinayetlerine, faşizm, gericilik, cinsel ayrımcılık da eklenince anlatılanların sadece kültürel bir boyutta kalmadığını, çok daha derin siyasi bir duruşu simgelediğini anlıyoruz. "Kanlı savaşların anlamsızlıklarına denk düşerdi büyümek. Bir tür pusuydu hayatın genç insanlara kurduğu. Aklın büyümesiydi ruh karşısında. Aklın büyümesi, kısaca, taraf olmak demektir. Taraf olmaksızın bedel. Bedel demek dağlara, taşlara, bayırlara, "En büyük biziz," diye yazmak. Aklın büyümesi ile birlikte gelirdi ölüm, cephe, kutup, eşik, sınır, kan, meni, hırs."

DİĞER KARAKTERLER

"Cemre" yoğun anlatımı olan bir roman. Yer yer, birbirlerine benzer karakterlerden oluştuğu için akıl karıştırıcı olabiliyor. Elbette birçok kadına aynı adı vermesi (Nimet) kurgu içinde çok anlamlı fakat Turunç, Gülperi, Yiğit, Cenk, Hilmi vb. çok sayıda karakter romanın temalarına pek katkıda bulunmadan varlar. Roman ancak bittikten sonra karakterleri yerlerine oturabiliyor okur.

Okur bazı kilometre taşlarına gereksinim duyar, bu romanda bunlar sayıca az oldukları gibi, karmaşık bir kronoloji ile verildikleri için düzene sokmak hiç kolay değildi. Örneğin Yıldız'ın Nimet'in halası olduğundan roman bittiğinde bile emin olamadım. Diyaloglarında Yıldız'a hala dememesini normal karşılasak bile polisin ilk arayan olmasına neden bu denli şaşırıldığını anlamak mümkün değil. "Cemre"de biraz daha belirleyici noktalar olsa, metin daha rahat okunabilirdi. Romanda beni rahatsız eden şey sanırım bazı karakterleri bir yere koyamamak oldu. En zor çözülen sanırım Yılan adam adlı karakterdi. Romanda onun rolünü ve anlamını ben çözemedim.

Romanda çok hoşuma giden şeylerin başında ise, şehir hatları ring otobüste başladığı yere dönen mini yolculuklar boyunca otobüse binen birilerinin anlattığı masallar oldu. İlk masal Yıldız'ın amca-babasına anlatılmış, bir başka öyküyü de Cemre adlı genç kız otobüse bindiğinde Yıldız'a anlatıyor. Sanki hep süren bir otobüs yolculuğu anlatılıyordu. İstanbul'un semtlerinden geçerken hep bir şeyler çağrıştıran, eskiye döndüren hikâyeler doluydu. Bir de tabii her biri haksızlıklara kurban edilmiş Nimet'ler önemliydi romanda. Ağabeyi tarafından öldürülen genç kız, derin devletin sırlarını dile getiren gazeteci bir diğer kız, kocası tarafından gördüğü şiddet yüzünden korunma misafirhanesine yerleşmiş bir diğeri... Bu genç kadınların hep aynı acıyı paylaşan, hep aynı şiddete maruz kalan kadınlar olarak anlatılmış olması, romana gücünü veriyordu.

27.04.2006